

svitdovkola.org/zbd9/10

§ 10. Національна безпека

Ми творимо Україну вільною, заможною, безпечною державою, де панує право, де держава захищає громадян і суспільство, де кожен може реалізувати свої таланти і здібності, де люди дихають чистим повітрям, п'ють чисту воду та з якою пов'яжуть долю наші діти й онуки.

Стратегія національної безпеки України

1. Як ти розумієш поняття “національна безпека”? Чи стосується його зміст тільки воєнних і повоєнних викликів? Поясни свою думку.

Чи залежить індивідуальна безпека людини від суспільства?

Безпека — базова потреба людини. Вона постає однією з найперших і забезпечує головне: фізіологічне виживання людини. Потреба в безпеці належить до групи дефіцитарних потреб (D-потреби), що виникають за відсутності або дефіциту життєво необхідних речей. D-потреби спрямовані на відновлення балансу організму та задоволення життєвих умов, на відміну від потреб вищого рівня — потреб зростання (В-потреби).

2. Пригадай піраміду потреб Маслоу. На якому рівні розташована потреба в безпеці?

- ✱ Як гадаєш, чи може людина або суспільство повноцінно існувати без задоволення потреби в безпеці?
- ✱ Поміркуй, чи реально задовольнити потреби вищого рівня, коли не відчуваєшся в безпеці.

Турбота про власні потреби свідчить про твій особистий добробут. Саме індивідуальний рівень безпеки визначає його якість, навіть якщо інші види безпеки залишаються недостатніми. Водночас на твою індивідуальну безпеку значною мірою впливає загальний стан суспільства. Хоча здатність захистити себе за-

лежить від поведінки людини, її обізнаності й уміння діяти в небезпечних ситуаціях, однак вона не гарантує їй повної безпеки. Людина може тільки частково реалізувати той рівень безпеки, який сформувався в соціумі внаслідок політичних, економічних, соціальних, екологічних та інших умов.

Чому слід розглядати безпеку комплексно?

Поняття “безпека” протягом існування людства значно еволюціонувало. Переосмислили його тоді, коли усвідомили, що загрозу для людства становлять не лише війни чи збройні конфлікти, а й економічні кризи, екологічні катастрофи, бідність, епідемії та інші небезпеки. Саме через взаємозалежність загроз та їхню багатовимірність безпеку вважають цілісним поняттям.

Так, фізичну безпеку, що насамперед передбачає захист від злочинності чи техногенних катастроф, можна створити, урахувавши й безпеку здоров’я, яка охоплює доступ до якісної медицини та ефективну профілактику захворювань. А екологічна безпека, що стосується чистоти повітря, води й ґрунту, пов’язана з фізичним добробутом населення.

3. Удвох з однокласником/однокласницею створіть мапу залежностей різних складників безпеки. Продумайте приклади, що ілюструють ці залежності. Представте напрацювання класові.
4. Ознайомся з еволюцією поняття “безпека” й сучасним уявленням про неї та її ознаки. Які з них ти додав би / додала б до цієї таблиці? Чому?

Безпека — це система взаємопов’язаних компонентів, які охоплюють не лише фізичний захист людини, а й соціальну, економічну, екологічну, інформаційну та інші сфери.

Зазвичай якщо в якійсь сфері виникає загроза, то вона може вплинути й на інші сфери. Наприклад, війна не лише порушує фізичну безпеку, а й спричиняє економічну кризу, соціальні потрясіння, інформаційні маніпуляції, екологічні загрози тощо.

Як оцінити рівень безпеки?

Нині є різна кількість показників (індикаторів), які визначають рівень безпеки в тій чи тій сфері. Однак немає єдиного показника, який міг би охопити всі види безпеки й визначити загальний безпековий стан суспільства (держави).

5. Розглянь таблицю видів суспільної безпеки й показників їх оцінювання. Поміркуй, як можна її доповнити.

Вид суспільної безпеки	Показники оцінювання
 Фізична безпека	• Рівень злочинності • Кількість випадків насильства • Безпека на вулицях • Рівень розкриття злочинів тощо
 Економічна безпека	• ВВП країни • ВВП на душу населення • Темпи економічного зростання • Індекс споживчих цін • Надійність банківської системи • Валютні резерви • Стабільність національної валюти тощо
 Соціальна безпека	• Рівень бідності • Доступ до медицини та освіти • Соціальна захищеність населення • Рівень бездомності тощо
 Екологічна безпека	• Якість атмосферного повітря • Якість вод, зокрема питної води • Стан ґрунтів • Обсяги накопичення відходів • Рівень переробки сміття • Площа природоохоронних територій • Екологічна інформованість населення тощо
 Інформаційна безпека	• Кількість кіберзлочинів • Рівень медіаграмотності населення • Наявність фейкової інформації • Довіра до медіа тощо
 Воєнна безпека	• Боездатність армії • Видатки на оборону • Кількість загроз • Стан оборонної інфраструктури тощо

6. Разом з однокласником/однокласницею ознайомся з інтерактивною мапою тривалості життя в різних країнах.
- ✱ У яких із них тривалість життя найбільша, а в яких — найменша? Як ти вважаєш, чим це зумовлено?
 - ✱ Чи відрізняється тривалість життя за гендерною ознакою? Як гадаєш, чому?
 - ✱ Порівняй дані тривалості життя в різних країнах з Україною. Які висновки ти можеш зробити?
7. Які чинники знижують рівень безпеки в суспільстві, а які, навпаки, підвищують його?

Як національна безпека впливає на наше життя?

Як гадаєш, чи може національна безпека вплинути на твоє життя, зокрема на рівень твоєї індивідуальної безпеки? Чи можна обмежити національну безпеку лише станом, коли немає реальних чи потенційних загроз?

Національна безпека України — це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз.

Національна безпека України нині під загрозою через низку різних факторів. Вони охоплюють як зовнішні агресії, так і внутрішні політичні й соціально-економічні виклики, а також гібридні та інформаційні війни. Тож насамперед національна безпека — це створення стабільних, передбачуваних і сприятливих умов у різних сферах життя для всебічного розвитку особистості та суспільства.

Безпека людини —
безпека країни.

Закон “Про національну безпеку України” визначає засади того, як держава захищає себе й своїх громадян у сучасних умовах, враховуючи нові загрози й міжнародні стандарти. У цьому ключовому документі підкреслено, що загрози національній безпеці мають комплексний характер.

Державна безпека є фундаментом національної безпеки. Вона сконцентрована на захисті основних засад державності. Захист держави від зовнішніх військових загроз гарантує воєнна безпека. Сталий розвиток економіки та її захист від загроз внутрішнього й зовнішнього впливу забезпечує економічна безпека. Захист навколишнього середовища та здоров'я населення від наслідків екологічних загроз — техногенно-екологічна безпека (ТЕБ), а добробут населення — соціальна безпека.

У сучасному світі інформація — головний ресурс, тому її захист критично важливий і залежить від інформаційної безпеки.

8. Разом з однокласником/однокласницею підготуйте коротку інформаційну довідку про одну зі сфер національної безпеки. Розкрийте її сутність та значення.

- ✧ Які державні органи забезпечують реалізацію вибраної сфери? Яка роль громадян України в її забезпеченні?

Слабкість однієї зі сфер національної безпеки негативно позначається на інших і загрожують національній безпеці загалом. Тому ефективна система національної безпеки потребує не лише системного підходу, а й постійного моніторингу наявних загроз і викликів.

9. Ознайомся із Законом України “Про національну безпеку України”. За розділом I “Загальні положення” досліди поняття “воєнний конфлікт”, “воєнна безпека”, “громадська безпека і порядок”, “збройний конфлікт”. Обговори з однокласниками, як ти розумієш їхню суть.

- ✧ Чому важливо розуміти зміст основних понять, пов’язаних із національною безпекою?

Отже, сфери національної безпеки — це насамперед умови існування та розвитку всієї нації. Якщо будь-яка зі сфер функціонує неефективно або над нею нависла загроза — це одразу відчуває кожна людина. Адже за таких обставин знижується рівень життя людей, погіршується їхнє здоров’я, поширюється злочинність, наростає інформаційний тиск чи виникає пряма військова небезпека.

10. Розглянь таблицю “Вплив загроз на сфери національної безпеки і нашого життя”. Доповни її прикладами інших можливих загроз.

1. Від індивідуального рівня безпеки людини залежить її добробут. Водночас на індивідуальну безпеку людини значно впливає загальний стан суспільства.
2. Національна безпека передбачає створення стабільних і сприятливих умов для всебічного розвитку особистості та суспільства.
3. Безпека охоплює не лише фізичний захист людини, а й соціальну, економічну, екологічну, інформаційну та інші сфери.
4. Через неефективне функціонування будь-якої зі сфер національної безпеки або наявність загроз може падати рівень життя суспільства, зростати злочинність, погіршуватися здоров'я громадян, чинитися інформаційний тиск на них тощо.
5. Рівень безпеки в тій чи тій сфері визначають за багатьма показниками. Загальний безпековий стан суспільства за одним показником визначити неможливо.

svitdovkola.org/zbd9/11

§ 11. Реалізація права людини на безпеку життя і здоров'я

Ми є. Були. І будем ми! Й Вітчизна наша з нами.

*Іван Багряний,
український письменник, публіцист*

1. Як ти розумієш слова автора?
 - ☀ Які є небезпеки в сучасному світі?

У чому полягає захист людини в сучасному світі?

З уроків правознавства тобі відомо, які права та обов'язки має кожна людина. Також ти вже знаєш, що на міжнародному й національному рівнях суспільство визнає базове право людини на безпеку життя і здоров'я. На міжнародному рівні захист цього права гарантує тобі Загальна декларація прав людини та інші міжнародні документи, а на національному — Конституція України. Однак як ефективно реалізувати права? Чи є це спільною відповідальністю людини, громади та держави?

